

■ Ήρωες της Έλληνικής Επανάστασης

Μιχαήλ Κοκκίνης*

Ο εύφυής μηχανικός που όχρωσε τὸ Μεσολόγγι

† 11η Απριλίου 1826

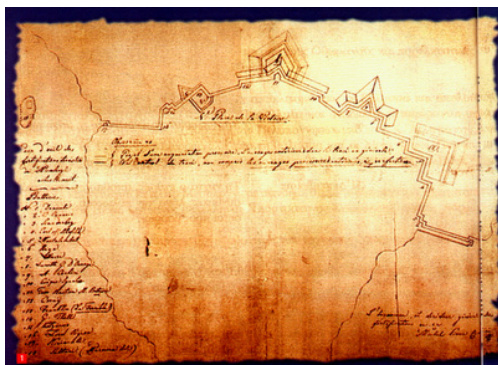
Στις 25 Ὀκτωβρίου 1822, ὁ στρατὸς τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη περικυκλώνει καὶ πολιορκεῖ τὸ Μεσολόγγι. Ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς τρεῖς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ὀχύρωση ἦταν ὁ πολιτικὸς καὶ ἀγωνιστὴς Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς.

Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἀλέξανδρου Μαυροκορδάτου, ὁ ὁποῖος εἶχε σπουδάσει ὀχρωματικές τέχνες, ἀνέλαβε νὰ ἐνισχύσει τὴν ἄμυνα τῆς πόλης μὲ ὅ,τι μέσα διέθετε.

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1823, κατὰ τὴν δεύτερη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, φτάνει ἀπὸ τὴν Βλαχία στὸ Μεσολόγγι ἕνας νεαρὸς μηχανικὸς γιὰ νὰ ἀναλάβει ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ὀχύρωση. Τὸ ὄνομα τοῦ ἦταν Μιχαήλ Πέτρος Κοκκίνης.

* * *

Ὁ Μιχαήλ Κοκκίνης γεννήθηκε στὴν Χίο. Ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία γεννήσεώς του εἶναι ἀγνωστὴ. Σπούδασε μηχανικὴ στὴν Γαλλία καὶ ἀπὸ τὸ 1810 δίδασκε μαθηματικά, γεωγραφία καὶ σχέδιο στὴν Ἀνώτερη Ἑλληνικὴ Σχολὴ τοῦ Βουκουρεστίου. Μιλοῦσε ἑλ-

Χάρτης τῶν ὀχυρώσεων τοῦ Μεσολογγίου.

ληνικά, γαλλικά, ιταλικά, γερμανικά και ρουμανικά.

Στὸ Βουκουρέστι, ὁ Κοκκίνης μυήθηκε στὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία καὶ ἔλαβε μέρος στὴν ἐπανάσταση τῆς Μολδοβλαχίας στὸ πλευρὸ τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη. **Μ**ετὰ τὴν ἦττα στὴν μάχη τοῦ Δραγατσάνιου, ἀποφάσισε νὰ κατέβει στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του ἐκεῖ πού ὑπῆρχε ἄμεση ἀνάγκη. **Τ**ὸ ταξίδι του μέσῳ Ἰταλίας ὑπῆρξε ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνο ἀφοῦ τὸ καράβι κόντεψε νὰ χαθεῖ στὰ κύματα μαζί μὲ ἄλλους 71 Ἑλληνες πού ταξίδευαν μαζί του. **Τ**ελικὰ σώθηκαν χάρι στὶς προσπάθειες τοῦ Ἀγγλου φιλέλληνα Λόρδου Σέφιλντ, τὸν ὁποῖο θὰ τιμοῦσε ἀργότερα ὁ Κοκκίνης.

Ο Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἀμέσως ἀνέθεσε στὸν νεαρὸ μηχανικὸ τὴν διεύθυνση καὶ κατασκευὴ τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων. **Μ**αζὶ μὲ τὸν ντόπιο ἀρχιτέκτονα Σταῦρο Κουτζούκη, ὁ Κοκκίνης ξεκίνησε τὸ γιγαντιαῖο ἔργο. **Η** κατασκευὴ τοῦ ὀχυροῦ διεκόπη πολλές φορές λόγω ἔλλειψης χρηματοδότησης. **Π**ολλές φορές δὲν ὑπῆρχαν χρήματα οὔτε γιὰ τὰ ὑλικά, οὔτε καὶ γιὰ τοὺς τεχνίτες, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονταν ἀδιάκοπα γιὰ ἑπτὰ μῆνες.

* * *

Ο **Κοκκίνης**, ἐκτὸς ἀπὸ ἰκανότατος μηχανικός, ὑπῆρξε καὶ ἀξιόλογος ἠγέτης. **Κ**αθημερινὰ διηύθυνε 4 ἑκατονταρχίες πού ἐργάζονταν μέρα-νύχτα. **Εἶ**χε χωρίσει σὲ ὀμάδες τοὺς ἐργάτες ἀνάλογα μὲ τὴν εἰδικότητά τους, π.χ μουλαράδες, χτίστες κ.λπ. **Γ**ιὰ νὰ τοὺς ὀργανώνει ἐξέδιδε τὴν «Καθημερινὴν Προσταγῆν», ἕναν κατάλογο πού ἀνέφερε ἀναλόγως τὴν εἰδικότητα τὶς ἐργασίες τῆς ἡμέρας.

Ο Κοκκίνης ἦταν παθιασμένος μὲ τὴν Ἐπανάσταση. **Σ**υχνὰ ἐνέπνεε τοὺς ἐργάτες του ἐκφωνώντας πατριωτικοὺς λόγους. **Σ**ὲ συνεργασία μὲ τὴν κεντρικὴ διοίκηση ἐπέβαλε ἐπιπλέον φορολογία ἢ διοργάνωνε ἔκτακτους ἐράνους γιὰ νὰ συγκεντρώσει ἄμεσα ἔσοδα γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὀχυροῦ. **Ἄ**λλες φορές ἐπέβαλλε πρόστιμα σὲ ὄσους κωλυσιεργοῦσαν καὶ καθόριζε μόνος του τὰ ὠράρια καὶ τοὺς μισθοὺς.

Η ἀμοιβὴ τῶν ἐργατῶν ἦταν: **1** γρόσι γιὰ τοὺς ἐργάτες, 1 ½ γρόσι γιὰ τοὺς ἐπιστάτες, 20 παραδες γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ ψωμί γιὰ ὄλους. **Γ**ιὰ νὰ μαζέψει ἀκόμη περισσότερα χρήματα γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου σύναπτε δάνεια μὲ ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς φορεῖς. **Σ**υμπαραστάτες του ἦταν καὶ οἱ

Φιλέλληνες, πού προσέφεραν χρήματα ἀπὸ τὴν περιουσία τους.

Στὴν ὀχύρωση ἐργάστηκαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, φύλου καὶ ἐπαγγέλματος. Παιδιὰ καὶ γυναῖκες ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν μεταφέροντας καθημερινὰ ὑλικά καὶ τρόφιμα. Ὁ ἀρχιμηχανικὸς ἔφερε καὶ τὴν οἰκογένεια στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ βοηθήσει στὸν ἀγῶνα. Ὅλοι τὸν ἀποκαλοῦσαν «ὁ ἰντζινιέρης τοῦ φράχτη», δηλαδή ὁ μηχανικὸς τοῦ φράχτη.

* * *

Ἀρχικά, ὁ Κοκκίνης κατασκεύασε 23 ἐξωτερικοὺς προμαχώνες πού κάλυπταν συνολικὸ μῆκος 2 χιλιομέτρων. Οἱ κατασκευὲς ἔγιναν σύμφωνα μὲ τὰ σχέδια τῶν Γκλερακ καὶ Μονταλεμπέρ, πού τοὺς διαδέχθηκε. Τὸ τοίχωμα ἦταν δομημένο ἀπὸ λίθο καὶ ἀσβεστοκονίαμα, εἶχε ὕψος περίπου 3,50 μέτρων καὶ ἐσωτερικὸ πλάτος 7-18 μέτρα. Κατὰ διαστήματα ὑπῆρχαν ξύλινα φράγματα.

Ἐξω ἀπὸ τὸ τεῖχος, ὁ Κοκκίνης ἔσκαψε τάφρους δυόμιση μέτρων, μετὰ σχεδίασε δρόμο πλάτους 2 μέτρων καὶ στὴν συνέχεια ἄλλη μία τάφρο, τὴν «πρόταφρο». Γιὰ νὰ προστατεύεται τὸ Ἑλληνικὸ στράτευμα ὅταν ἔβγαινε, ὁ Κοκκίνης ἔστησε ἀνάχωμα ὕψους ἑνὸς μέτρου πέρα ἀπὸ τὶς «πρόταφρους». Τέλος, τοποθετήθηκαν 48 πυροβόλα σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ τείχους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἓνα ἀπόρθητο φρούριο.

Θέλοντας νὰ τιμήσει τοὺς Ἕλληνες ἀγωνιστές, τοὺς φιλέλληνες καὶ τὰ σύμβολα τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, ὁ Κοκκίνης ἔδωσε τὰ ὀνόματά τους στὸν κάθε προμαχῶνα. Ἀπὸ βορειοδυτικὰ πρὸς νοτιοανατολικά ὀνόμασε τοὺς προμαχώνες πρὸς τιμὴν τῶν ἐξῆς, μολονότι διαφέρουν ἀπὸ πηγὲς σὲ πηγές: **1.** τοῦ Σαχτούρη, **2.** τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, **3.** τοῦ Κοστιούσκο, **4.** τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, **5.** τοῦ Τοκέλυ, **6.** τοῦ Λόρδου Βύρωνος, **7.** τοῦ Βενιαμίν Φραγκλίνου, **8.** τοῦ Κάρολ φὸν Νόρμαν, **9.** τοῦ Μιαούλη, **10.** τοῦ Κουτσονέϊκα, **11.** τοῦ Κοραῆ, **12.** τοῦ Μπότσαρη, **13.** τοῦ Μητροπολίτη Ἰγνατίου, **14.** τοῦ Δημητρίου Μακρῆ, **15.** Κεραυνοβόλος, **16.** τοῦ Γουλιέλμου Α΄ τῆς Ὁραγγης, **17.** τοῦ Ρήγα Φεραίου, **18.** τοῦ Ἀντωνίου Κοκκίνη, **19.** τοῦ Μονταλεμπέρ, **20.** τοῦ Λόρδου Σέφιλντ, **21.** τοῦ Σκεντέρμπεη, **22.** τοῦ Κανάρη, **23.** τοῦ Ἱερολοχίτη Σπύρου Δρακούλη.

Ο Κοκκίνης ξεκίνησε την κατασκευή στις 7 Μαρτίου 1823 και την ολοκλήρωσε στις 16 Ιουνίου του 1824.

Παρά τις αντίξοες συνθήκες, τις συνεχείς διακοπές και τὰ ἔλλιπῆ κονδύλια, τὰ κατάφερε σὲ περίπου ἕναν χρόνο. **Λεγόταν** «*Ἑλληνικὸν ἑπτάγωνον ἀρ. 1*». **Καθαγιάστηκε** ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ἰωσήφ τῶν Ρωγῶν μὲ τὴν παρουσία τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τῶν φιλελλήνων Μάρκευ καὶ Μπλάκερ.

Ο Κοκκίνης συνέχισε τὴν ὀχύρωση τοῦ Μεσολογγίου καὶ διὰ θαλάσσης. **Γιὰ** νὰ φράξει τὸν τουρκικὸ στόλο ποὺ θὰ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν λιμνοθάλασσα, τοποθέτησε φραγμοὺς μὲ τὴν χρηματοδότηση τοῦ Λόρδου Βύρωνος. **Ὀνόμασε** τὸν φράχτη «*Φρούριο Βύρων*». **Ο** Κοκκίνης ἀναφέρει σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μαυροκορδάτο γιὰ τὸ ἔργο του: «**Τὸ** ἔργον θὰ καταστή πολὺτιμον *Μνημεῖον ἀντάξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ θὰ περάσῃ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς ἐν θαῦμα τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως*».

* * *

Τὸ τεῖχος ἢ «φράχτης» ἄντεξε ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν τουρκικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν δυνάμεων κατὰ τὴν διάρκεια τῆς δευτέρας πολιορκίας. **Ἐντυπωσιακὸ** ἦταν ὅτι τὸ τεῖχος συνέχιζε νὰ «κτίζεται» ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν μαχῶν. **Τὴν** νύχτα, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά μάζευαν ἐρείπια ἀπὸ τὰ σπίτια ποὺ εἶχαν καταστραφεῖ ἀπὸ ὀβίδες καὶ τὰ ἐνσωμάτωναν στὸ τεῖχος. **Ἔτσι**, κάθε βράδυ τὸ τεῖχος ἀνακατασκευάζονταν. **Ἀκόμη** καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κοκκίνης ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος γιὰ νὰ ἐπιτηρεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ φρουρίου.

Λαγουμιτζήδες ἄνοιγαν ὑπόγειες στοᾶς ποὺ περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ τεῖχος καὶ ἔφταναν μέχρι τὸ στρατόπεδο τῶν Τούρκων καὶ τῶν Αἰγυπτίων. **Μὲ** αὐτὸν τὸν τρόπο ἀνατίναζαν αἰφνιδίως τὸν ἐχθρὸ καὶ τὶς προμήθειές του.

Τὸ 1825 ἡ διοίκηση τοῦ Μεσολογγίου ἀνακήρυξε τὸν Κοκκίνην ἐπίτιμο πολίτη καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ ἀπένευμε τὸν βαθμὸ τοῦ χιλιάρχου.

* * *

Γιὰ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἔδιναν τὴν τελευταία μάχη ὁ Κοκκίνης εἶχε κατασκευάσει κάτι τελευταῖο: **τίς** γέφυρες πάνω στὶς ὁποῖες θὰ πατοῦσαν οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ τὶς τάφρους καὶ νὰ ὀρμήξουν στὸν ἐχθρὸ γιὰ τὴν ἐλευθερία

τους. Τίς εἶχε φτιάξει κρυφά, λίγους μῆνες πρὶν τὴν ἔξοδο καὶ τίς εἶχε κρύψει στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Νότη Μπότσαρη.

Στις 11 Ἀπριλίου τοῦ 1826, τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἔγινε ἡ ἡρωϊκὴ Ἔξοδος. Ὅχι ἐπειδὴ δὲν ἄντεξε τὸ τοῖχος,

ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ὑπέφεραν ἀπὸ τὴν πείνα. Ὁ Κοκκίνης ἔπεσε νεκρὸς ἐκείνη τὴν ἡμέρα, μαχόμενος στὸ πλευρὸ τοῦ Ραζηκότσικα, τοῦ Τζαβέλλα καὶ τοῦ Κασομούλη. Ἡ γέφυρα τοῦ Κοκκίνη ἀπεικονίζεται στὸν πίνακα τοῦ Βρυζάκη «Ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου». Χτίστηκε ἀπὸ τὰ κατεδαφισμένα σπίτια μὲ τὴν βοήθεια τῶν κατοίκων.

Ὁ Μιχαὴλ Κοκκίνης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστές, ἀλλὰ ἀφανεῖς ἥρωες τῆς πολιορκίας...

*Μιχαὴλ Κοκκίνη,
τοῦ ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένου
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν
καὶ ἐνδόξως πεσόντος
ἐν τῇ Ἐξόδῳ τοῦ Μεσολογγίου,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγή: <http://www.mixanitouxronou.gr/> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.